

Сидорчук Н.Г. Організація науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів / Н.Г. Сидорчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі: 36. наукових праць. Випуск 3. – Рівне: Волинські обереги, 2002. – 276 с. – С. 117-120.

Сидорчук Н.Г.,
Житомирський педуніверситет

Організація науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів

Підготовка педагогічних працівників, як основного суб'єкта передачі досвіду, накопиченого людством, від старшого покоління до молодшого, є центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики. Кваліфіковане керівництво навчально-виховним процесом можливе за умови володіння вчителем уміннями творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у постійно зростаючому потоці наукової інформації. Тобто підвищенні рівня наукової підготовки є нагальною потребою сьогодення в першу чергу в галузі професійної педагогічної діяльності, адже наукові дослідження - це джерело педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики педагогіки і забезпечує глибоке розуміння суті педагогічних явищ, інноваційне розв'язання неординарних педагогічних завдань.

Одним із шляхів формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя є залучення студентів педагогічних навчальних закладів до науково-дослідної роботи.

Науково-дослідна робота студентів (НДРС) педагогічних навчальних закладів - один з напрямів підготовки майбутніх учителів до здійснення ними подальшої професійної діяльності, який є природним продовженням і поглибленням навчального процесу шляхом вивчення певних конкретних тем і проблем, завдяки використанню системи методів педагогічних досліджень, що сприяє розвитку у студентів наукового педагогічного мислення, потреби в інтелектуальному становленні, саморозвитку та самовихованні.

За навчальними планами і програмами психолого-педагогічних та фахових дисциплін педагогічного навчального закладу кожен студент має оволодіти теоретичними знаннями та засобами наукового пізнання. Такий підхід до проведення лекційних, семінарських, лабораторних занять дає можливість запобігти догматичному накопиченню інформації у процесі навчання та сприяти формуванню творчого потенціалу студентів.

Науково-дослідна робота студентів у Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка здійснюється у межах діяльності наукового студентського товариства (НСТ).

Наукове студентське товариство – це добровільне об'єднання студентів навчального закладу з метою реалізації науково-дослідної роботи у певних галузях знань під керівництвом викладачів на науковців закладу освіти.

Члени наукового студентського товариства Житомирського державного педагогічного університету працюють під девізом:

“Знання – пошук – творчість – праця”.

Основною метою роботи НСТ педагогічного навчального закладу є об'єднання найбільш талановитих, здібних студентів, які не обмежуються у процесі отримання професійної освіти об'ємом програмного матеріалу, для роботи у секціях НСТ, що сприятиме розвитку їх творчих здібностей.

Завдання НСТ

1. Оволодіння існуючими науковими поняттями та уявленнями, пошук нового у педагогічних явищах, виявлення в них прихованих зв'язків різних рівнів (законів, закономірностей, принципів, правил).
2. Ознайомлення студентів з методами та прийомами наукового педагогічного дослідження, експерименту.

3. Виховання потреби постійного поповнення знань, професійного пошуку, розвиток самостійності мислення, пізнавальних інтересів та творчих здібностей.
4. Формування наукового світогляду, організаторських здібностей, виховання взаємодопомоги та активності.
5. Надання допомоги навчальному закладу у реалізації позанавчальної роботи, спрямованої на розширення наукового кругозору студентів.
6. Надання допомоги загальноосвітнім навчальним закладам різних типів та форм власності у реалізації науково-дослідної роботи учнів.

Структура НСТ

1. Вчена рада або рада наукових керівників секцій.
2. Студентська рада.
3. Секції.
4. Щорічна сесія членів НСТ.
5. Підсумкова конференція членів НСТ.
6. Студентське періодичне видання.

Вчена рада, або рада наукових керівників секцій, обирається для здійснення керівництва науково-дослідницькою та експериментальною роботою членів НСТ, для розв'язання методичних та організаційних питань. Вчена рада складає програму дослідження та тематику робіт членів НСТ, контролює роботу секцій, заслуховує та рецензує доповіді, готує науково-творчі конференції студентів навчального закладу, відбирає кращі роботи на конкурси та конференції за межами навчального закладу, звітується перед Вченою радою навчального закладу щодо питань НДРС. Вчена рада обирає голову ради. Плани наукової роботи товариства, розклад роботи секцій узгоджується з деканатами та педагогічним колективом.

На засіданнях ради наукових керівників заслуховуються та обговорюються результати роботи секцій, підсумки наукової роботи за навчальний рік.

Форми науково-дослідної роботи студентів умовно поділяються на дві категорії:

- форми НДРС, включені в навчальний процес;
- форми НДРС, що виконуються в позанавчальний час.

Основними найбільш дієвими формами науково-дослідної роботи студентів у рамках навчального процесу, що використовуються у вищих навчальних закладах України є:

- читання лекцій для студентів молодших курсів (П-ІУ семестри) з методики і організації наукових досліджень, з наукової організації самостійної роботи, з методики роботи з науковою літературою і користуванням бібліотекою;
- залучення студентів до реферативної роботи на практичних, семінарських, лабораторних заняттях. Виконані студентами реферативні роботи повинні включати елементи наукового пошуку, підбір та вивчення відповідних розділів монографій і наукових статей;
- включення елементів наукових досліджень при підготовці до лабораторних робіт, семінарів, практикумів;
- включення елементів наукового пошуку в домашні завдання, що пропонуються для виконання студентам з тих чи інших дисциплін навчального плану. Такі завдання є одним з ефективних засобів інтенсифікації самостійної роботи студентів;
- включення елементів наукового пошуку у виконання індивідуальних завдань;
- включення елементів наукової творчості в курсові та дипломні роботи. Теми дипломних робіт мають спиратися на дослідження, виконані протягом навчання студента у вищому педагогічному закладі освіти;
- включення елементів наукової творчості в педагогічну практику студентів.

Науково-дослідна робота, яка реалізується у межах навчального процесу, для студентів є обов'язковою.

В складі НСТ Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка працюють такі секції (кількість секцій має бути не менше 4-5; перелік секцій може

змінюватися залежно від потреб навчального закладу у реалізації того чи іншого напрямку науково-педагогічних досліджень, від проблематики існуючих гуртків та проблемних груп, від наявних умов для проведення науково-дослідної роботи студентів, від можливостей педагогічного колективу та наукових керівників тощо): педагогічна, психологічна, української філології, слов'янської філології, природнича, секція англійської та німецької філології, фізико-математична, історична, філософських і економічних дисциплін, музикознавства.

Кожна секція поділяється на гуртки або проблемні групи залежно від теми дослідження.

Роботою секції керує науковий керівник-педагог, який спрямовує, координує її наукову діяльність. Із числа членів секцій обирається староста, завданням якого є розв'язання організаційних проблем: забезпечення умов для проведення занять, контроль за оформленням протоколів засідань гуртків та проблемних груп, які працюють у межах даної секції, координаційна робота.

Робота секцій передбачає проведення теоретичних занять за загальною програмою, яка спрямована на поглиблення основ обраної галузі знань; семінарів, на яких члени секції виступають з повідомленнями про результати проведених досліджень.

Серед різних форм наукової творчості студентів як одну з найважливіших можна назвати роботу в наукових гуртках. Науковий гурток являє собою добровільну організацію студентів, робота якої спрямована на формування у майбутніх спеціалістів інтересу до наукової роботи, прищеплення відповідних умінь та навичок в дослідницькій творчій праці. Науковий гурток дозволяє залучити до активної творчої роботи велику кількість студентів, об'єднаних єдиною метою та єдиним інтересом. Досвід діяльності кращих студентських гуртків університету дає можливість стверджувати, що зацікавленість, послідовність у вирішенні поставлених завдань з актуальної тематики дозволяє їх учасникам досягти значних творчих успіхів. В свою чергу керівництво науковим гуртком дає викладачеві можливість виявити і розвивати здібності студентів.

В плані формування якостей педагога-дослідника науковий гурток реалізує такі потенційні можливості:

1. Головна діяльність наукового студентського гуртка проявляється в самостійному пошуку студента. І це є важливим, тому що наукова робота, на основі якої діє дослідницький гурток, стимулює самостійне засвоєння і критичну переробку знань, набуття власного досвіду дослідницької роботи.

2. В наукову творчість студент включається на основі певною мірою вираженого пізнавального інтересу у відповідності зі своїми індивідуальними можливостями. Так як він займається тією діяльністю, яка йому цікава, то, як правило, досягає позитивних результатів.

3. Правильно організована діяльність гуртка дає його членам постійну можливість офіційно стверджуватися в позиції дослідника під час виступів на засіданні гуртка. Це сприяє подальшому розвитку дослідницької активності кожного студента.

4. На гурток слід дивитися як на колектив, що впливає на формування особистості дослідника. Активність роботи в колективі значно вища, ніж при самостійній роботі. Збільшується м'язова і психічна енергія студента, він стає сильнішим, краще запам'ятовує.

5. Гурток – база виникнення колективних дослідницьких інтересів. При цьому, в разі зіткнення проблем, над якими працюють гуртківці, виникає неофіційне змагання сильних студентів між собою, активних дослідників з пасивними. Під впливом активних членів гуртка усвідомлюють і формують пізнавальні інтереси всі його учасники, тобто загальні колективні інтереси стимулюють індивідуальні.

Науковий студентський гурток є надзвичайно важливим фактором формування якостей дослідника: організованості, конкретності та охайності, вміння планувати свою роботу тощо.

Такий підхід до організації наукової роботи студентів реалізується і у роботі проблемних груп, лише з тією різницею, що проблематика, за якою вони працюють є єдиною для всіх студентів.

Вищим органом НСТ є сесія всіх її членів, яка проводиться один раз на рік, у вересні. На сесії визначаються головні завдання товариства на навчальний рік, затверджується план роботи, обирається студентська рада.

Студентська рада обирається з метою розв'язання організаційних питань. Роботою студентської ради керує вчена рада НСТ у особі її голови.

Студентська рада разом із студентським активом готує та проводить масові заходи: дні науки; дискусії; захист проектів та рефератів; лекції та бесіди для студентської та учнівської молоді; виставки кращих робіт секцій; обговорює питання про роботу НС, про участь членів секцій у пропаганді знань, заслуховує їх звіти про роботу. Студентська рада співпрацює з вченою радою НСТ при підготовці звіту про проведену роботу перед Вченою радою навчального закладу.

Підсумком роботи НСТ за навчальний рік є проведення науково-практичної конференції. У її роботі приймають участь члени НСТ, які виступають зі своїми доповідями про результати творчих експериментальних робіт. Конференція підводить підсумки діяльності СНТ за навчальний рік.

Права та обов'язки членів НСТ

Членом НСТ навчального закладу може бути студент, який проявив здібності у певній галузі науки та отримав рекомендації викладачів, куратора та студентської групи.

Кожен член НСТ має право відвідувати заняття 1-2 секцій (гуртків або проблемних груп).

Кожен член НСТ має право обирати та бути обраним в студентську раду товариства.

Кожен член НСТ, який приймає активну участь у роботі секції (гуртка, проблемної групи), має право приймати участь у організованих товариством екскурсіях, наукових експедиціях тощо.

Всі члени товариства зобов'язані показувати високий рівень знань у навчальній діяльності, оволодівати навичками дослідницької роботи, виступати з лекціями, бесідами та доповідями у студентських групах, серед школярів, приймати участь у заходах, які організуються НСТ.

Всі члени товариства зобов'язані регулярно відвідувати заняття секцій (гуртків, проблемних груп), своєчасно та сумлінно виконувати громадські доручення.

Основним принципом діяльності кожного члена НСТ є розвиток власних творчих можливостей з метою їх подальшої реалізації на користь суспільству.

Отже, цілісність навчального процесу у вищих закладах освіти обумовлюється його науково-дослідною спрямованістю. Науково-педагогічна робота озброює майбутніх учителів науковими методами пізнання, сприяє поглибленню і творчому засвоєнню ними навчального матеріалу, дає можливість залучити студентів до самостійних та безпосередніх спостережень, вчить студентів методикам та засобам самостійного наукового дослідження, навичкам роботи в науковому колективі, забезпечує успішне вирішення актуальних наукових завдань системи освіти.

Використана література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 376с.
2. Грицай Ю.О. Освіта – школа – вчитель. (Вступ до спеціальності). Курс лекцій. Навчальний посібник. – Миколаїв, МДПУ, 2000. – С.107-127.
3. Иванов В.Д. Самодеятельность, самостоятельность, самоуправление, или Несколько историй из жизни школьников с вопросами, письмами, монологами и документами: Кн. Для старшеклассников. – М.: Просвещение, 1991. – С.29-32.
4. Науково-дослідна робота в закладах освіти: Методичний посібник/ Укл.Ю.О.Туранов, В.І.Уруський. – Тернопіль: АСТОН, 2001. – 140 с.

5. Рудницька О.П., А.Г.Болгарський, Т.Ю.Свистельнікова. Основи педагогічних досліджень. Навчально-методичний посібник. – К., 1998. – С.5-18.
6. Хозяинов Г.И. Основы акмеологии. – М., 2000. – С.17-33.